

Noorwegen trip met de Shelter, zomer 2013

Inhoud:

- Naar Noorwegen
- Onze tocht samengevat
- Varen en het weer in Noorwegen
- Zeilen in het fjordengebied
- De beleving van het land
- Noorwegen als toerist
- De Noren
- De Shelter
- Wij

September 2013

Daniël Giltay Veth & Giny Wiggers

Naar Noorwegen

Een zeilend bezoek aan Noorwegen stond al lang op het verlanglijstje. We waren al in Schotland en Ierland met de Shelter en dat type landschap fascineert. En zagen we natuurlijk de plaatjes en hoorden we de verhalen, Noorwegen moeten we bezoeken! Maar het zat er de afgelopen jaren niet in. De oude Shelter was niet in goede conditie zodat de afgelopen drie jaar veel tijd en geld in haar geïnvesteerd is om haar weer zeewaardig te maken. En het werkzame leven liet het ook niet toe om een langere tijd weg te gaan. En dat was toch het idee: als we naar Noorwegen gaan dan moeten we de tijd hebben, minimaal twee maanden. Twee jaar geleden prikten we de zomer van 2013 al om een break te nemen van drie maanden. Dat leverde de deadline op om de boot aan kant te hebben, geld te sparen en te regelen dat het op ons beider werk ook mogelijk is om zo'n periode weg te zijn. Zo gezegd, zo gedaan. En het was ook nodig om een twee andere redenen: ik zat tegen een burnout aan, gesloopt door jaren achter elkaar in moordend tempo te werken aan een nieuwe carrière nadat ik 2008 besloot te stoppen met projectmanagement en in 2011 uitzendbureau Koersvast van de hand deed. Achteraf goede besluiten die geleid hebben tot boeiende nieuwe werkzaamheden maar nu moet het hoofd echt even leeg en de accu's opgeladen. Een tweede reden is het zwerversbloed dat we in ons hebben. In de jaren negentig hebben we zes jaar op de boot gewoond en veel rond getrokken door Europa. Die hang naar vrijheid en ontdekken raak je nooit meer kwijt. Je raakt je zo bewust van de relativiteit van het bestaan in het algemeen en de betrekkelijkheid van alles waar we ons druk over maken in Nederland. Periodiek moet dat gevoel weer gevoed worden om gelukkige mensen te zijn.

Noorwegen is een ongelooflijk groot land. Van noord naar zuid hemelsbreed 1750 km. Onder zeilers in het tegenwoordig echt een item om naar de Lofoten te gaan en als het kan nog verder naar de Noordkaap. Ver ten noorden van de poolcirkel. Die aandrang hadden wij niet. Het is behoorlijk ver en je moet ook weer terug. Het weer en zeeomstandigheden zijn redelijk onvoorspelbaar en al met al hebben we maar een klein scheepje en zijn we maar met z'n tweeën. Bovendien was het vooruitzicht om een zomer in de kou te zitten niet erg aantrekkelijk. Anderzijds blijft het lange licht in het noorden een lokkertje. Giny was daar echt door gefascineerd door eerdere ervaringen, o.a. toen we ooit in juni in Schotland waren. We besloten onze trip te 'beperken' tot het zuidwesten, het fjordengebied met Trondheim als noordelijkste punt en Stavanger (of Egersund) als het zuidelijkste aanlooppunt. Met als strategie om zo noordelijk mogelijk te beginnen en gedurende de zomer langzaam weer naar het zuiden te hopen. Maar zelfs dat gebied is enorm, hemelsbreed van noord naar zuid nog altijd zo'n 500 km.

Op 2 juni verlieten we Zaandam en het begin van de reis leidde ons via Lelystad, Stavoren en Harlingen naar Terschelling. Het was die eindeloze koude noordenwind periode in mei, begin juni, ongunstig voor een tocht noordwaarts. Het weerbeeld leek iets te kantelen en op 7 juni besloten we toch te vertrekken vanaf Terschelling met onze zeilvriend Albert Foekema als derde man. René Vleut noemt dat in zijn pilot het vinden van het juiste weergat en dan gaan. We maakten een slag noordwest naar Schotland voor we eindelijk gunstiger wind kregen. Na 130 uur geploeter op de Noordzee landden we op 12 juni in Skudeneshavn in Noorwegen. Het moeizame opkruisen en het vele motoren naar het noorden was snel vergeten, we waren in Noorwegen. Achteraf: als we een

weekje gewacht hadden, zoals vroeger de schepen vol geduld deden voor de rede van Texel dan hadden we perfecte wind gehad. Wijsheid achteraf.

Na aankomst in Noorwegen hebben we, veel breder dan we normaal zouden doen, vele bezorgde mensen een sms gestuurd dat we er waren. Reden was de vermissing van de omgebouwde loodsboot van overmoedige jongeren die vermist werd in de wateren tussen Schotland en Noorwegen. Voor we weg gingen werden we daar constant op aangesproken: het is toch wel heel gevaarlijk wat jullie gaan doen! Van die boot en opvarenden is –tot nu toe- nooit meer een spoor terug gevonden.

De zuidwestkust van Noorwegen bestaat uit duizenden eilandjes, rotsen, inhammen en natuurlijk de fjorden. In feite is het een scherenlandschap. Je kan dat enorme eind van Stavanger naar Trondheim bijna helemaal ‘binnendoor’ varen tussen de eilanden en rotspartijen door. Maar op een paar plaatsen moet je over open zee en dat zijn dan ook meteen bijzonder beruchte gebieden, met name Sletta boven Haugesund en het schiereiland Stadlandet ten zuiden van Ålesund. En wij ervoeren zelf dat de ingang van de Storefjord bij Ålesund en de Skudeneshavn ten noorden van Stavanger ook beter vermeden kunnen worden met harde westenwind.

Globaal is het ten zuiden van Bergen wat bevolkter en zie je meer zeilboten. Er zijn ook relatief veel havens (in de dorpen en ook jachthavens) die zonder uitzondering 50 tot 150 % duurder zijn dan ten noorden van Bergen. Ten noorden van Bergen zie je steeds minder zeiljachten en wordt het beeld bepaald door stille dorpen en gehuchten en snelle motorjachten. De Noren zelf maken weer een soort onderscheid tussen noord en zuid waarmee ze bedoelen ten zuiden of ten noorden van Stadlandet. Het lijkt wel of iedereen een diep ontzag heeft voor het rondvaren van dat stuk zee. Eigenlijk raar die noord-zuid lijn bij Stadlandet want feitelijk ben je nog niet eens halverwege richting het noorden! Overigens is het noord-zuid verhaal overal waar je komt vrijwel de eerste vraag: reis naar het noorden of het zuiden? Ankerplekken heb je vrijwel overal behalve in de fjorden waar het vooral diep is. In het zuidwesten zijn vier hele grote diepe fjorden en tientallen kleinere. De grote zijn (noord naar zuid), de Storfjord, Nordfjord, de Sognefjord en de Hardangerfjord. Wij namen ons voor de grote vier en het scherenlandschap met een bezoek te vereren.

Onze tocht samengevat

We wilden zo snel mogelijk naar onze noordelijkste bestemming. Dat werd uiteindelijk niet Trondheim maar Molde. We hadden afgesproken met Giny's zus en zwager (Juul en Vlas) die daar met auto en tent rondtoerden. Vanaf Skudeneshavn leidde onze tocht noordwaarts ons middels dagtochten langs de stad Haugesund, de dorpen Fitjar en Strusshamn (bij Bergen) en het eilandje Fedje. Vandaar zeilden we in 28 uur naar de stad Ålesund. Vervolgens zeilden we door naar Molde, ons noordelijkste punt. Even niet zeilen aldaar even bijkomen van drie weken doorjakkeren. Wel hebben maar een mooie rondtrip gemaakt met de auto door ‘trollenland’. En toeristisch hotspot de Trollstigen te bezoeken.

Onze eerste echte fjordenervaring was de tocht de grote lange Storfjord op met als diepste punt het dorp Geirander in de Geiranderfjord (Unesco erfgoed). We keken onze ogen uit, wat een oernatuur, wat een enorme hoeveelheid watervallen. Dit was toch onze droom om hier met ons eigen schip te varen. In de Storfjord bezochten we ook het dorpje Stranda. Naar het zuiden hoppend bezochten

we Ålesund weer en barbecueden we op het onbewoonde eilandje Storholmen met Juul en Vlas. Na Ålesund bezochten we het stadje Ulsteinvik en het eilandje Sandsøy. We rondde zonder problemen het beruchte schiereiland Stadlandet en belanden in het stadje Måløy. Dat was onze uitvalsbasis om met Juul en Vlas de gletsjer Briksdalen te bezoeken. Al dat ijs van afstand dat we constant hoog om ons heen zagen op de bergen was ineens echt blauw en heel dicht bij. Heel mooi!

Nadat we afscheid namen van Juul en Vlas bezochten we het lieflijke eilandje Silda en het schilderachtige Kalvåg om vervolgens te belanden in het begin van het havenfeest van het stadje Florø. De Norfjord hebben we overgeslagen.

Op 11 juli, een maand na aankomst in Noorwegen, arriveren we in de monding van de Sognefjord, in het dorpje Leirvik. De Sognefjord is de langste (250 km) en diepste (1,3 km) fjord van Europa en daar wilden we de tijd voor nemen. Met stormachtige wind in de rug vlogen we de fjord op naar het 75 km landinwaarts gelegen dorp Vik. Met een gratis ponton om aan te meren en een mooi staafkerk van 800 jaar oud. Onze volgende bestemming was het bekende toeristische dorp Flåm. We wilden daar heen om het treinreisje van Flåm naar Myrdal niet te missen. Een mooie ervaring. Volgende sightseeing was een tochtje door de Nærøyfjord, Unesco erfgoed. Bergen van een kilometer hoog aan beide zijden met een smalste gedeelte van slechts 250 meter. Prachtig, ondanks het beroerde weer. Aldaar geen geschikte lig- of ankerplekken zodat we overnachtten in het dorp Fresvik. Waar onze zeereiling gekraakt werd door de boeggolven van een ferry. Dat was het slechte nieuws, het goede nieuws was dat de zomer begon (20 juli): tien dagen mooi weer! Om die reden lieten we de beroemde Fjærlandsfjord met spectaculair uitzicht op verschillende gletsjers maar even voor wat het was. De Suphellebreen fotografeerden we van verre. We ankerden een aantal dagen in een zijarm van de Sognefjord, de Indrefjord. Zo'n plek uit een brochure, prachtig. Van het weer genieten, roeien en zeilen met het bijbootje, klussen en vissen. Het dorpje Bjørdal was onze laatste stop in de Sognefjord om te bunkeren.

We stoomden door naar een volgende mooie ankerplaats voor een aantal dagen in een baai van het eiland Hiserøyna, vrijwel op de 61e breedtegraad. Toen het weer omsloeg trokken we verder naar het zuiden via het dorpje Eivindvik. We passeerden de brede Fensfjorden met veel olieindustrie en draaiden de lagoon van Lindås in. Een angstige binnenkomst met een ware stroomversnelling in een oude (open) sluis. In Lindås zaten we een storm uit die ons een nachtwake kostte. Op weg naar de stad Bergen volgden we de zuidelijke route via de Rad-Sundet die we beiden de mooiste vaarweg tot nu toe vonden. Ideaal voor een zomerhuisje! In Bergen zijn we maar een dag geweest omdat de oude haven ontruimd werd vanwege een festival. In een hoog tempo de toeristische hoogtenpunten afgewerkt en toen hadden we onze 'dosis stad' wel weer gehad. We belandden in het gehucht Hjellestad, helaas drie nachten vanwege de harde zuidelijke wind. De minste haven die we troffen: veel te duur, smerige voorzieningen en onrustig door overkomende vliegtuigen en boeggolven van asociaal hard varende speedboten. Het pittoreske dorp Bekkjarvik was daarna een zegen ondanks het record van 36 uur vrijwel onafgebroken regen. Met de eerste opklaringen trokken we de lange noord-zuid fjord Langenuen op en vonden weer een prachtige ankerplek in een zijarm (Neshamn, Drangsvågen).

Bekkjarvik was de laatste stop voor ons bezoek aan de derde grote fjord, de Hardangerfjord. Onze eerste stop daar was het dorp Rosendal en halverwege de fjord verbleven we iets langer in het bijzonder aardige dorp Nordheimsund. We besloten niet verder landinwaarts te varen voor

bezienswaardigheden (kost vele dagen) maar ons de luxe te permitteren van een dagcruise met een fast ferry. O.a. om de vele fruitbomen in die streek te bewonderen, de mooie Eidfjord toch gezien te hebben evenals de hoogste waterval van Noorwegen, de Vøringsfossen. Alhoewel de waterval van Nordheimsund, de Steinsdalfossen, er ook mag zijn, daar kan je onder door lopen. Een bezoek aan de Hardangerfjord kan niet zonder een bezoek aan het dorp/camping Sundal aan een zijarm van de grote fjord, de Maurangerfjord. Je ligt daar met een spectaculair uitzicht op het dal waar de gletsjer Bondhusbreen inloopt. Als uitloper van het reusachtige ijsplateau Folgefonna. Het weer en tijd leende zich jammer genoeg niet voor een lange wandeling naar het ijs.

Zo belandden we in de laatste fase van onze reis. We verlieten de Hardangerfjord via het stadje Leirvik en het dorpje Mosterhamn. In dit laatste dorp werd volgens de overlevering het christendom in Noorwegen gepland en staat de oudste kerk, al zo'n 1000 jaar. Na al dit bijzonders bekeken te hebben voeren we de zee weer op naar het eiland Røvær, zo'n 5 mijl ten noordwesten van de stad Haugesund. Mooi plekje, bekend bij dagjesmensen uit Haugesund om te vissen. We bleven maar een nachtje en na daar weer een uren lange regenperiode uitgezeten te hebben voeren we via het dorp Kopervik naar Skudeneshavn. Het schilderachtige dorp waar we op 12 juni in Noorwegen arriveerden. Wat voelde als thuiskomen. Het tochtje van Kopervik naar Skudeneshavn was maar 12 mijl waar we 4 uur over deden. Verschrikkelijke tocht op de motor tegen torenhoge golven opboksend en een steeds toenemende wind. Gelukkig op tijd binnen voordat een storm met windkracht acht overkwam. Dan is een 50 pk motor toch wel prettig!

Gezien de tijd hebben we het hele eilanden- en fjordengebied rond Stavanger niet meer kunnen ontdekken. Wellicht iets voor de toekomst. Op mijn verjaardag (19/8) voeren we van Skudeneshavn naar de stad Stavanger. Een compacte levendige mooie stad met haar vele bewaard gebleven houten huizen. Uren hebben we rondgezworven in het oliemuseum waar we pal naast gemeerd lagen. Een zeer informatief museum over de olieindustrie; interessant ook omdat het veel verklaart over de activiteiten die wij op zee zien. Van Stavanger voeren we naar het industriestadje Tanager als onze laatste stop. En de laatste boodschappen en het regelen van bomvolle tanks goedkope diesel.

Het geschikte weergat voor een overtocht diende zich al een week aan: weinig wind draaiend van zuid naar zuidoost, toenemend en dan doordraaiend naar oost en zelfs noordoost. Maximaal windkracht 4/5. Dan is de plm. 360 mijl naar Terschelling in drie dagen te bezeilen. Donderdagmorgen 22/8 vertrokken we. Het was goed geweest in Noorwegen maar beiden hadden we ook zin om het land te verlaten en verlangden weer een beetje naar Nederland. Maandagmorgen 26/8 om 4.30 uur meerden we aan in de bomvolle aanloophaven van Vlieland: 411 mijl in 90 uur.

We hadden een niet geplande zware tocht achter de rug en waren geradbraakt. De wind bleef langer in de zuidoost hoek zitten dan verwacht zodat we noodgedwongen lang een zuid-zuidwestelijke koers moesten varen. En het werd windkracht 6, op een goed moment zelfs met vlagen 7. Dat was niet leuk: zwaar hangend over stuurboord, de Shelter die enorme klappen kreeg, brekers over ons heen. Overal spierpijn, niet goed kunnen slapen en koken. Door de enorme schuivers die we maakten was zelfs het zetten van koffie en thee een hachelijke onderneming. Door het geweld maakten we (een beetje) water uit onbekende kieren. We belandden helaas, maar onvermijdelijk, op de oostelijke rand van de Doggersbank waar de diepte oploopt van 40 naar 20 meter. Met windkracht 6 uit het oosten en wind tegen stroom (nog springtij ook) precies de plek waar je niet wil zijn. We durfden nauwelijks naar de steile torenhoge golven te kijken waar de Shelter zich tegenop

werkte. En hoopten maar dat niet een van die giganten vol over ons heen zou breken. Om zorgvuldig te sturen moest het met de hand, het stuurapparaat trok het niet. En net op dat moment brak het grootzeilval en kwam het grootzeil met veel geklapper omlaag. Het kostte een uur om de boel te klaren, de kraanlijn te installeren als nieuwe val en een rif te leggen. Gelukkig begon daarna de wind echt te ruimen naar het oosten en nam in kracht wat af.

Wat de terugtocht in psychische zin zwaar maakte was de geringe snelheid die we maakten. De Shelter is geen schip dat gebouwd is voor aan- of bijdewinds koersen. Ze gaat pas echt lopen vanaf halve wind. Heel vaak was de snelheid over de grond niet meer dan 3,5 knoop. Achteraf trouwens en kwestie van perceptie. We legden de 411 mijl in precies 90 uur af, een gemiddelde van 4,5 knoop; helemaal niet slecht. Pas de laatste 50 mijl (14 uur) van de tocht konden we afvallen en was het met een halve wind kracht 5 bf en een zonnetje ineens heel genoeglijk en konden we weer buiten zitten.

Tijdens een tocht als deze begin je toch te twijfelen: is dit nog wel leuk? Zijn we hier eigenlijk niet te oud voor? Wat doen we onszelf en de Shelter aan? Moeten we hier niet gewoon mee stoppen? En 12 uur na binnenkomst denk je: wat deed de Shelter het fantastisch, zo als ze robuust en toch sierlijk de zeeën nam. Wat waren de zonopgangen en –ondergangen wonderschoon. Wat was de bijna volle maan prachtig en hoe lang was het geleden dat we zo'n mooie sterrenhemel zagen, met vallende sterren. En het was het hoogtepunt van de reis niet een geweldige show van tientallen dolfijnen (bruinvissen) op de Fischerbank die kwamen spelen met de Shelter. Niet eventjes, nee een uur lang. We hebben het al vaak meegemaakt maar dit was de beste dolfijnenshow ooit. En dan het binnenlopen tussen Vlieland en Terschelling. Maandag morgen in het donker als ineens tientallen vissersschepen het zeegat kiezen. Hoe indrukwekkend is dat! En we hebben toch geen echte schade gevaren, de Shelter kon het makkelijk aan en de spierpijn gaat toch gewoon over! Nou dan.

In Vlieland hebben we voor het eerste keer weer gefietst in drie maanden en dat viel niet mee met wind tegen. En: vol zomer, toch nog even. Geweldig om daarna op Terschelling mijn ouders en broers weer te zien die daar toevallig net een nazomer momentje hadden. Beter kon niet. Na drie maanden weer familie, gezelligheid en een Nederlandse krant. De volle havens, ook dat, het voelde weer als 'back home' en het voelde goed. Gemijmerd heb ik op een duintop starend naar het noorden: het was goed daar. En ook weer goed om thuis te zijn.

Varen en het weer in Noorwegen

Als zeiler in het vlakke land ben je opgegroeid met een aantal vuistregels betreffende het weer en navigatie. Die kan je in Noorwegen overboord kieperen want alles is hier anders. Dat vind ik dus heel boeiend. Bijvoorbeeld, de barometerstand zegt maar weinig over het weer. Het kan hier dagenlang uitgesproken pokkenweer zijn terwijl de barometerstand toch echt stationair tussen de 1020 en 1030 Hpa schommelt. Dat komt door de loop van de lagedrukgebieden waarvan de kernen hier ten westen lekker blijven hangen of ten zuiden langs trekken. Zelfs zwakke fronten kunnen hier dagenlang wolken en regen geven omdat ze tegen de bergen aanbotsen en weer terugrollen. In Nederland komt een frontje over, hier spelen frontjes Heintje Davids. Daarom is Bergen de natste stad van Europa.

In deze moderne tijden is het volgen van het weer overigens geen probleem. De website www.yr.no op de telefoon geeft voor elke plaats waar je bent de weer- en windverwachting per uur en een lange termijnverwachting. De laatste kan je overigens beter niet bekijken want bijna standaard wordt voor de verwachting langer dan vier dagen vooruit louter kou en regen voorspeld. Een soort permanente weerwaarschuwing. Even wennen is dat de windverwachting hier standaard gegeven wordt in meter per seconde en niet in beaufort zoals bij ons of in knopen zoals veel gebeurt in Engeland en in het zeilerswereldje.

Het weer in Noorwegen was wel een item, voor ons. Met regelmaat bleven we nog een dagje extra liggen in de dorpjes omdat het weer werkelijk bar en boos was. In Bekkjarvik klokten we 36 uur vrijwel non-stop regen. Tijdens een hittegolf in Nederland wat niet zo goed was voor het gemoed. Onderwijl wemelt het van de aantrekkelijke ankerplekken in de scheren, daarvoor ga je ook naar Noorwegen. En toch ankerden we slechts drie keer. Dat was echt een tegenvaller. Maar ankeren op mooie plekjes is louter leuk als je buiten kan zijn. Als je door regen en kou binnen moet zitten ben je liever op een bewoonde plek waar je rond kan wandelen.

Al met al hadden we ongeveer 14 dagen met echt lekker zomers weer. En daar kwam een goddelijk mooi weekje bij op de wadden. Je stelt je natuurlijk in op noordelijke omstandigheden boven de 60° breedtegraad maar eerlijk gezegd viel het toch tegen. Nou klagen de Noren ook dat het deze zomer maar niet wil zomeren dus het lag niet alleen aan ons. Anderzijds, je went er aan, het regent gewoon veel en de wind is koud. Kwestie van aanpassen en de zegeningen van een goed werkende kachel aan boord prijzen. En als het dan een dagje mooi weer is dan geniet je dubbel. De Noren gaan hier anders mee om. De zomer zit in hun hoofd en dat vertaalt zich in een fysieke component ongeacht de werkelijke omstandigheden. Heel wonderlijk, het betekent dat je in een koude wind en een temperatuur van 12 graden de Vikingen rond ziet lopen in korte broek, T-shirt en sandalen. En geen gemor want het is zomer! Alles is blijkbaar een kwestie van perceptie en daar past je fysiek en psyche zich op aan. Op Vlieland was ik trouwens een beetje Noor geworden die nog vrolijk in t-shirt rondliep terwijl iedereen de truien aantrok. Zo gaat dat dus.

De navigatie in Noorwegen is een aparte tak van sport, met name in de scheren. Het wemelt van de eilanden en rotsen. Je hebt geen duidelijke zichtlijnen waarop je kan varen. En de lichten, bakens en boeien zijn vaak pas in een laat stadium te herkennen. Giny en ik waren op onze dagtochten door de scheren behoorlijk ingespannen bezig met navigeren, eigenlijk heel leuk. En het moet ook want een foutje kan je je niet veroorloven want dat betekent dus letterlijk op de klippen lopen. Onze kaarten zijn enorm gedetailleerd en ik had een plus3 bril, als een soort loep, nodig om het te kunnen lezen. De grote schaal van de kaarten waren in het begin ook een valkuil want twee keer waren we niet geconcentreerd en dachten op routine een zichtlijn te pakken te hebben om op te koersen. Om er na een half uurtje achter te komen dat we tussen allerlei rotsen voeren die niet meer klopten met de zichtlijn. Dat eilandje waar we op dachten te koersen (halverwege de kaart) waren we al lang voorbij! Een mijl op die kaarten is een centimeter of twee, op zeekaarten een paar millimeter! Daar komt bij dat op die kaarten niet altijd duidelijk staat hoe de eilandjes er uit zien. Soms is een piepklein eilandje een stevige puist en omgekeerd, een forse partij rotsen nauwelijks zichtbaar boven de waterlijn. We moesten echt omschakelen van het denken in mijlen naar een oriëntatie op honderden meters en ons te realiseren dat we genetische laaglanders zijn. We leerden snel want feitelijk kan je fouten niet veroorloven. Gelukkig hebben we ook een elektronische kaart aan boord waarmee we tot een kwart mijl kunnen inzoomen voor essentiële details bij , bijvoorbeeld, aanloop van dorpjes en engtes tussen

rotspartijen. Overigens geldt dit verhaal alleen voor de scheren langs de kust. De grote fjorden zijn een ander verhaal: daar is alles vooral heel erg diep. Je kan daar rustig op vijf meter afstand van die gigantische bergwanden varen. Die lopen zo een paar honderd meter door de diepte in. Al met al fascinerend.

Het tij in Noorwegen is niet heftig. Of je stroom mee of tegen hebt, daar hielden we ons niet zo mee bezig. Het hangt van meerdere factoren af. Vooral de windrichting. En bij het meren was het hoogteverschil meestal niet veel meer dan een meter. En zelfs dat was niet zo belangrijk want meestal konden we meren aan drijvende pontons. Toch was die nonchalance niet handig want in 'narrows' kan het wel degelijk heel hard stromen. Daar kwamen pas goed achter toen we Lindås uitverkoren om te meren om te verwachten noodweer in een nacht van zondag op maandag uit te zingen. We hadden een mooie tocht daar heen door de scheren. We wisten dat het dorp in een lagoon lag maar hadden ons niet gerealiseerd dat we door stroomversnellingen moesten om daar te komen. Daar was onze pilot absoluut niet duidelijk over. We hadden pittige stroom mee en konden dus niet meer terug toen we de 'narrows' eenmaal binnen gevaren waren. Was wel beangstigend: we stoven langs de rotsen en in een bocht lag ineens een lange hele smalle sluis (met open deuren). Met geen alternatief dan er doorheen te denderen. Inmiddels weten we dat je door deze narrows vaart (naar binnen of buiten) op tijdschema's gebaseerd op de hoogwaterstanden in de getijdentafels van Bergen. Dat we goed binnenkwamen was puur mazzel. Ook weer een lesje over het varen in dit gebied. Het noodweer kwam overigens 's nachts en dat werd een slapenloze nacht. Op het hoogtepunt van de storm, tussen 1.30 en 3.30 stonden we buiten op het ponton om te zorgen dat de stootwillen (fenders) niet tussen de Shelter en ponton uitschoten. De Shelter steigerde als een wild paard in de windstoten en golven die over het ponton sloegen. Zo een storm verbreedert wel: de bemanningen van de zes boten aan het ponton waren allen in de weer en Giny zorgde voor de koffie. Zonder schade zagen we de zon weer opkomen. Een uitzonderlijke situatie overigens, het was de enige keer dat we echt last hadden van veel wind terwijl we in een haven lagen. De onrustige plekken waar we verbleven werden veroorzaakt door boeggolven van ferries, speedboten en tenders van cruiseschepen.

Een heel apart verhaal is die van de havenmeester die er niet is. Als je in Nederland ergens aankomt met je boot dan ga je naar de havenmeester om je te melden en te betalen. In Noorwegen lijken de meeste havens verenigingshavens. Daar hangt een bordje met de prijs voor een nacht en wordt je geacht het geld in een envelop in brievenbus te deponeren. Op goed vertrouwen. Op andere plekken heb je gastenpontons van hotels, restaurants en gemeenten. De modernisering schrijdt echter ook hier voort. In drie havens moest met een creditkaart aan een apparaat betaald worden (waaronder Bergen en Stavanger). In een geval lukte dat niet en nergens staat: wat dan? Want een havenmeester is er niet, behalve in Haugesund en Bekkjavik. In dit laatste dorp was de havenmeester die het havengeld ophaalde ongeveer 12 jaar oud. In een aantal gevallen hebben we niet betaald, omdat het onmogelijk was. Wel apart, in ieder geval erg on-Nederlands

De voorzieningen zijn zonder meer goed. Toiletten, electra, water, douches, wasmachines, diesel, winkel in de buurt. Met als bijzonderheid dat veel doucheruimten vloerverwarming hebben!

Zeilen in het fjordengebied

We waren al gewaarschuwd in de voorbereiding dat zeilen in het fjordengebied beschouwd wordt als een achterhaald idee uit de tijd van de Vikingen. Die hadden hun boten weliswaar uitgerust met mast en zeil, revolutionair toentertijd, maar bewogen zich vooral voort door de inzet van veel stoere roeiers.

Ten noorden van Bergen ben je een uitzondering als zeilboot, zeker in het voorseizoen. Vanaf Bergen naar het zuiden verandert dat en zijn de zeilcondities ook veel beter. De norm in Noorwegen is een snelle motorboot; status is een grote en heel snelle motorboot met een verwoestende boegwolf. De mannen die zulke dingen besturen blijken in de haven alleraardigst en behulpzaam maar een zekere meewarigheid kunnen ze slecht verbergen. Idiote zeilers, zie je ze denken, die slechts vijf knoop halen en hun zeilen helemaal niet kunnen gebruiken.

En ook heel opmerkelijk: alle motorboten en de Scandinavische zeilschepen hebben een stevige winddichte tent over hun achterkuip, de bungalow-tent-boot-variant. Een grappig, illustratief, verhaal is dat wij in Måløy op zoek waren naar een zeilmaker voor nieuwe leuvertje, bevestiging van zeil aan de giek. De zeilmaker vonden we, een groot bedrijf. Maar zeilen maken en repareren om te zeilen, nee daar deden ze niet in. Geen collega in de verre omgeving trouwens. Ze produceren louter kuintenten! Om een lang verhaal in te korten: de perceptie van de Noren over de waarheid inzake zeilen ten noorden van Bergen is begrijpelijk. Er zijn maar drie smaken, geen wind, wind tegen of wind in de rug. De eerste twee varianten zijn de norm, de derde mooi meegenomen. En de afstanden zijn enorm. En zo motoren we vooral, kleumend in de koude buitenlucht en regen, voorbij geracet door speedboten met Noren in T-shirt, weewarrig zwaaiend naar ons vanuit hun solide kuintenten. Lesje geleerd. Al lang staat op het innovatielijstje voor de Shelter een vaste buiskap. En die gaat er echt een keer komen, met de montagemogelijkheid van een kuintent. Maar, laten we niet overdrijven: als je kan zeilen in dit gebied dan is het prachtig. En die momenten hadden we ook.

Dat we de motor heel veel gebruikten blijkt wel uit de statistieken. Van de 2.187 mijl (= 3.936 km) die we deze maanden afgelegd hebben (tot Vlieland) draaiden we 131 motoruren, dat staat voor plm. 600 mijl.

Een reden om de Storefjord en Sognefjord zo ver in te varen is een bezoek aan de Geiranderfjord en Flåm/Nærøyfjorden. Beiden Unesco erfgoed. De Geiranderfjord is van een ongekende schoonheid. De Nærøyfjorden is bekend omdat het smalste punt 250 meter is met bergen van 1500 meter rondom. Vanuit Flåm een paar uur varen. En het is schitterend en imposant. Zelfs met het slechte weer dat we hadden. Die ervaringen, dat meemaken op je eigen boot was toch een belangrijke reden om naar Noorwegen te gaan. Aanleggen aan het einde van de Nærøyfjord was onmogelijk, geen pontons, geen steigers die bescherming boden tegen de boeggolven van de toeristenboten. Een geen ankermogelijkheid omdat het daar langs de wal meteen tientallen meters diep is. Daarom zijn we westwaarts doorgevaren naar het dorpje Fresvik waar het beter leek, met een brandstoftank en supermarktje. Ondanks weinig wind lagen we daar op tij niet erg lekker met de weinige deining tegen grote tractorbanden aan. 's Ochtends om half zeven ging het mis: een soort watertaxi meerde aan en zijn boegwolf smeed ons met kracht tegen de kade. We zaten meteen rechtop in bed en wisten: foute boel. Schade: gebroken zeereling op twee punten en een verloren fender.

Kortom: we hebben er geen spijt van de grote fjorden zo ver in gevaren te zijn, we hadden de tijd. Maar het is niet de makkelijkste weg. Achteraf zou ik adviseren om te doen wat wij in de Hardangerfjord gedaan hebben, zeker als er een beperkte tijd beschikbaar is. Namelijk de grote fjorden bezoeken als toerist: laat de boot ergens veilig liggen en ga de hotspots bezoeken met de fast ferry's, rondvaartboten en bussen. De verbindingen en aansluitingen zijn prima en het lijkt ook geen probleem om in hotels een overnachting te boeken.

De beleving van het land

Noorwegen is echt groot, en dan te bedenken dat hier maar 5 miljoen mensen wonen. Je hebt Oslo, Bergen, Stavanger en Trondheim als grote de steden. Daar wonen verreweg de meeste mensen. Wij voeren in de buitengebieden. Een stad in de Noorse beleving is in onze ogen een dorp van 5 tot 10.000 mensen. Maar dat zijn wel de regionale centra. Wij bezochten vooral dorpen met enige tientallen tot hoogstens een paar honderd mensen. Gehuchten eigenlijk. Vaak doodstil omdat een gedeelte van de bewoning bestaat uit vakantiehuizen. Maar in de buurt van de haven is vrijwel altijd een supermarkt en brandstofpomp voor de hele omgeving. Supermarkten van altijd dezelfde ketens. In Nederland sluiten supermarkten in grote dorpen omdat ze niet rendabel zijn, hier blijktbaar ondenkbaar. We bleven ons verbazen dat op werkelijk de meest onbegaanbare en soms unheimische plekken huisjes staan. Vaak zomerhuisjes, in een soort drang naar de oernatuur en afzondering. Maar ook boerderijen waarbij je niet begrijpt hoe die het hoofd boven water houden. Heel bijzonder en zo anders dan de Nederlandse state of mind. En ergens begin ik het wel te begrijpen want als je hier rondvaart dan is de omgeving overweldigend, het heeft iets magisch. Die machtige bergen, mystieke rotsen, de constant wisselende vergezichten, en dat waanzinnig mooie licht als de zon laag hangt. Je wil daar als het ware onderdeel van zijn; je bent daar onderdeel van als je die magie beleeft en de kunst beheerst het te overleven. Als allochtoon kan je dat moeilijk begrijpen, als allochtoone zeezeiler daagt het omdat je het aspect overleven in een ontembare natuur begrijpt.

Wij kwamen naar Noorwegen voor die natuur, voor dat fascinerende landschap. Want het is zo anders dan ons vlakke land. Het landschap roept ook verschillende emoties op. Langs de scheren kom je soms langs gebieden met louter kale rots wat een heel ongemakkelijk unheimisch gevoel oproept. Het hooggebergte maakt je soms stil van ongeloof van dat oerlandschap, wat voel je je dan klein en nietig. De fjorden worden steeds smaller en de berger steeds hoger, je komt ogen tekort om de indrukken te verwerken: de grillige rotsformaties, de eindeloze hoeveelheid watervallen, smeltend ijs, het verrassende licht tussen de bergen en wolkenformaties door. En in een constante verbazing dat op meest onverwachte plaatsen huisjes en boerderijen zijn gebouwd. Je begrijpt gewoon waarom in de donkere wintermaanden de legendes van de trollen zijn ontstaan.

Wij zijn we tot de conclusie gekomen dat wij ons vooral op ons gemak voelen in glooiend groen landschap. Fantastisch om het hooggebergte met sneeuw en gletjers en watervallen ervaren te hebben. Maar het ook wel genoeg geweest. Eerlijk gezegd hebben we voor een heel leven onze dosis watervallen wel gehad. We kunnen ons namelijk ook heel goed voorstellen hoe hard het leven hier moet zijn in de koude lange donkere winters. Wat ons het meest getroffen heeft is het licht. Het foto toestel was altijd bij de hand om te proberen het spel van het licht te vangen. Met name in de avonduren, dan wisselde het landschap in snel tempo in allerlei kleurschakeringen. Prachtig.

Opvallend was het ontbreken van een uitbundige sterrenhemel. Die zou je toch verwachten. Maar het is het altijd nevelig en bewolkt tussen de bergen. De terugweg was wat dat betreft een zegen met sterren, vallende sterren, zon- en maan op- en ondergangen.

Giny was gefascineerd door de natuur die in Noorwegen veel sneller de cyclus van lente, zomer en herfst moet doorlopen dan in Nederland. Tulpen, Mariahartjes, Asters en Dalia's in één maand tijd! Wonderbaarlijk. Terwijl in de huizen overduidelijk de plastic nepbloemen domineren. Logisch natuurlijk, in de winter wil je ook kleur. En net als alles in Noorwegen zijn de bloemenwinkels shocking duur. En het was een ware vreugde om in Noorwegen de Papegaaieuiker weer te ontmoeten, de meest koddig gekleurde vogel die we kennen. En dan vergeten we bijna de Jan van Genten en –jawel- een Zeearend.

De menselijke factor in deze onmetelijke natuur ook aanwezig. De Noren zijn erg goed in het koesteren van hun historie. Vele dorpen hebben wel een paar oude stenen gevonden die duiden op een nederzetting van Oer-Noren of Vikingen. Sommige kerken zijn echt heel oud. Om een echte staafkerk uit de 13^e eeuw eens van nabij te zien is toch wel ingrijpend. Vele van de dorpen waar wij geweest zijn gerestaureerd en vooral pittoresk en lieflijk. Maar ook doodstil; vooral in juni hadden we soms het idee rond te lopen in spookdorpen.

Verreweg de meeste huizen zijn van hout, wit of rood of geel geschilderd. Dat hout moet gekapt worden en op veel plekken zie je sporen van die houtkap. Bovendien worden de kachels in de buitengebieden gestookt met hout. In de zomer zie je overal mensen druk bezig om hun stookhout voorraden op peil te brengen. Enorme hoeveelheden kubieke meters. En er moet geld verdiend worden. Noorwegen is steenrijk door olie en gas. Voor de kust wemelt het van de olieplatforms. We passeerden de Fensfjord. Ineens wordt het prachtige landschap open gescheurd door een grote olieraffinerij en talloze tankers en offshore schepen. Op de waterkaart zijn de ontelbare pijpleidingen te zien die van de productieplatformen op zee naar het vaste land lopen. Een beetje unheimisch om ineens door zo'n gebied te varen. Je hebt een hele offshore industrie voor bevoorrading, pijpenleggers enzovoort langs de hele kust. Het wemelt ook van de kleine werven voor onderhoud. Door ons bezoek aan het oliemuseum in Stavanger begrepen we pas werkelijk de omvang van de bedrijfstak en alles wat er bij komt kijken. Oproepen op zee om bij het naderen van een platform een andere koers te varen konden we ook beter begrijpen als daar op de zeebodem duikers hun –niet ongevaarlijke- werkzaamheden uitvoeren.

Ook druk bezaaid is het met ferry's in alle maten en soorten. Het vervoer van personen en goederen over water is hier van eminent belang. Het gaat veel sneller dan over land en zeker de vele kleine kernen zijn aangewezen op vervoer per boot. Een grappige anekdote is een verhaal op video dat we zagen in het scheepsrenovatiemuseum in Nordheimsund. Iemand vertelde dat hij in 1965 zijn eerste auto kocht. Maar er was toen nog geen weg. Hij moest per boot een stevig stuk verderop de fjord in om bij zijn auto te komen. Je kan zien dat er aan het wegennet continue gewerkt wordt. De Noren zijn meester tunnelbouwers door de massieve rotsen heen, indrukwekkend. En ontelbaar veel bruggen die eilanden met elkaar verbinden zijn we met staande mast onderdoor gevaren. Met respect voor de (grote) scheepvaart dus.

De visserij is alom aanwezig. Er zijn nog opvallend veel kleine professionele vissers, uitgestorven in Nederland. Ik weet niet hoe de regelgeving met de visquota voor Noorwegen uitpakt maar blijkbaar

wordt dat ondervangen met een enorme hoeveelheid visfarms in de scheren en fjorden. Tientallen zijn we er gepasseerd. Jammer genoeg is het niet gelukt om in één ervan een kijkje te nemen, dat had ons wel leuk geleken. Het lijkt overigens wel of iedereen hier vist, dat leer je al in je peutertijd. Langs de wal, bij de beken (zalm) en in kleine bootjes. Giny observeerde zelfs dat er voor de meisjes zijn er roze hengeltjes te koop zijn. We kregen wel een indicatie dat een parallel met het hout sprokkelen van toepassing is. Hele vrieskisten worden gevuld met in de zomer gevangen vis voor de lange wintermaanden. Je zou verwachten dat je dus overal verse vis kunt kopen. Tot onze verbazing is dat dus niet zo. In de grote steden heb je vismarkten, schreeuwend duur voor voornamelijk de toeristen. In de supermarkten is het slechts mogelijke om garnalen vers te krijgen. Alleen in Tanger zagen we vissers vanuit hun boot de vis verkopen. De vismarkt is een informele markt van de Noren zelf. Opvallend genoeg heeft men geen oog voor in het wild groeiende mosselen. Wij wel! De eerste keer in Stranda in de Storefjord, lijnen vol. En een keer tijdens een stop in een zijarm van de Sognefjord te Bjørdal. Een gehucht met een kerk, kade, supermarkt en dieselpomp. Meer heb je niet nodig. Maar het extraatje was met laag water een kade vol mosselen. Vanuit de boot te plukken. Een emmer vol betekende de lunch en het diner voor de volgende dag. En die mosselen zijn groot en lekker!!

Onder het kopje 'beleving van het land' kan en mag één onderwerp niet ontbreken. Gespreksitem no.1 onder ons toeristen is namelijk hoe duur Noorwegen is. En dat is waar, echt heel duur. Btw van 24%, eerste levensbehoeften 50 tot 100% duurder dan Nederland. Een half liter bier in de supermarkt in de aanbieding 3 euro en 20 sigaretten voor 13 euro. En als je behoefte hebt aan een wijntje of een nipje whisky dan moet je naar een staatswinkel in de grotere plaatsen waar je echt uitgekleeft wordt. Onder de 13 euro vind je echt geen flesje simpele wijn, het dubbele is 'gewoon' en de prijzen voor de whisky durf ik niet eens te noemen. Laat onverlet dat de Noren roken als kettlers en erg van het lam zuipen zijn. Zij kunnen het zich veroorloven en meerdere keren heb ik gehoord dat voor hen het buitenland het walhalla is. De Noren zijn echt heel rijk. Kasten van huizen, dure auto's en snelle boten. Een hoofd bediening van een sterren restaurant (waarvoor later meer) vertelde dat hij (omgerekend) ongeveer 100.000 euro bruto verdient. Hij was dronken maar wist dat dit bedrag ongeveer drie keer zo veel is dan mogelijk in Nederland.

Oké, je kan je druk maken over de prijzen maar dat hebben we maar snel achter ons gelaten, het is zoals het is. In twee maanden zijn we vijf keer 'goedkoop' uit eten gegaan, ons laagterecord ooit voor een vakantie. Veel vis vangen helpt trouwens wel behoorlijk om de kosten te drukken. Enige relativering is wel op z'n plaats als het gaat om de diesel, hier hebben ze nog 'belastingvrije diesel' (groene diesel) voor de scheepvaart voor 1.30 euro. Dat is te doen. En ten noorden van Bergen betaalden we vrijwel nooit meer dan 13 euro voor een plekje in een haven inclusief gebruik elektra, douche, wasmachine en droger. Dat komt in Nederland echt niet meer voor, daar betaal je voor zo'n pakket het driedubbele. Al met al: ja Noorwegen is duur en we vragen ons af of dit wel zo gunstig is voor de Noren. We kregen toch behoorlijk wat aanwijzingen dat de crisis in Europa ook Noorwegen raakt, zeker in het toeristisch gerelateerde segment. Ook hier het beeld van vrij veel gesloten horecagelegenheden en winkelstraten met panden te huur.

Noorwegen als toerist

Wij waren natuurlijk vooral te gast in Noorwegen, als toerist. Als zeilende zelfplanners ga je gewoon je eigen weg aan de hand van pilots en tips die je onderweg krijgt. Maar de highlights van het land wil je natuurlijk graag zien. De Noren benadrukken hun wereldwonderen graag. Bijvoorbeeld: de Sognefjord is de langste (250 km) en diepste (1,3 km) fjord van de wereld. Een staafkerk en twee fjorden zijn werelderfgoed. Het hele fjordengebied staat heel erg hoog op de global list of niet te missen vakantiebestemmingen. Op de gewone wegenkaarten staat ook nog aangegeven de langste tunnel van Europa, het diepste binnenmeer van Europa, de beste zalmrivier van Europa. Het kan niet op. Terzijde: op de waterkaart zagen we overigens dat ze die hele diepe plekken in de fjorden gebruiken als ammunitie dumpplaatsen. Weg is weg, de relativering bij uitstek van een wereldwonder.

En de toeristen komen. Megacruiseschepen bezoeken het gebied en masse. Toen wij van het eiland Fedje naar Ålesund voeren kwamen we 's nachts acht cruiseschepen tegen. Dat staat toch voor het transport op een nacht van zo'n 20.000 toeristen van de ene hotspot naar de ander in Noorwegen. Het bijzondere dat het allemaal supergeconcentreerd is op een aantal plekken. Daar waar de cruiseschepen hun lading toeristen lossen voor een vleugje van het echte Noorwegen (Trollstigen, Geirander, Briksdalbreen, Flåm en de steden Oslo, Stavanger en Bergen). Toch is het wel schrikken als je daar ineens mee geconfronteerd wordt. Zo schrokken we wel een beetje toen we Geirander naderen: twee enorme cruiseschepen domineren het einde van de fjord. En de vooraankondiging was er al een beetje door de plotselinge aanwezigheid van voort stuivende toeristenboten en ferries. Hetzelfde verhaal voor Flåm. Het is een vreemd contrast: in die eindeloze Storefjord en Sognefjord vaar je vrijwel alleen. Het is weergaloze natuur en eenzaamheid. En dan zo'n concentratie van activiteit op een hotspot. Een hotspot overigens die in het geheel niet is ingesteld op de ontvangst van jachten. Zoals gezegd zijn er maar weinigen die zover de fjord opvaren. Bij een hotel in Flåm liggen wat krakkemikkige pontons waar we met behulp van Amerikanen, die er al gemeerd zijn, aanleggen. Het probleem zijn met name de ferries, toeristenboten en tenders van de cruiseschepen die forse boeggolven veroorzaken waardoor we alle kanten op geslingerd worden. Het is een heel gepuzzel met lijnen, onze klappendempers (een soort veren) en de fenders voordat we goed liggen. De Amerikanen en wij zijn de enige gasten in deze zelf benoemde 'marina'. Flåm zelf is eigenlijk niet meer dan toeristenindustrie rondom het station. In Geirander (met Juul en Vlas) lagen we ook op zo'n hotspot maar daar waren de faciliteiten voor jachten iets beter. We hebben ons daar trouwens een ochtend kostelijk geamuseerd met het observeren van het gekrioel. Met als hoogtepunt een groep bejaarde Amerikanen die zich als Vikingen lieten uitdossen en met plastic zwaarden in een plastic Vikingschip hun cruiseschip joelend gingen veroveren. Ze hadden de dag van hun leven.

Als sociologisch fenomeen wordt ik zeer geboeid door het gebeuren. De wijze waarop twee cruiseschepen per dag afgehandeld worden is in feite fenomenaal. Het is de logistiek van het dirigeren van een kudde schapen in de richting van de trein, schepen voor sightseeing, drafting, wandeltochten en kano's. En dat alles voor een paar uur want de cruiseschepen vertrekken 's avonds weer. Ik kan er niet over uit dat zo'n onbeschrijflijk lullig landtreintje op wielen dat drie kwartier langs de kust hobbelt (je wil er nog niet dood in gevonden worden) de hele dag vol zit met druk fotograferende Amerikanen en Aziaten. Nadeel van de massaliteit trouwens is dat de trein van

Flåm naar Myrdal, waarvoor we dat hele eind gevaren hadden, voor driekwart in gereserveerd is voor de cruisepassagiers. Giny heeft lang in de rij gestaan om voor laat in de middag nog een retourtje voor ons binnen te vissen. Daar wordt overigens lekker aan verdiend: honderd euro!! Maar eerlijk is eerlijk: het is een mooi treinreisje. En de theatershow die hoort bij de verplichte stop bij de indrukwekkende waterval is ook leuk. Maar het meeste blijft mij toch bij hoe onze Russische burens de tocht ondergingen. Aso's die meteen met z'n vieren zes stoelen claimden. Gezien de omvang van twee van hen ook wel weer begrijpelijk. Vrijwel meteen nadat de trein in beweging kwam vielen ze een voor een in slaap. Soms werd er een heel even wakker en nam dan meteen met een heel duur toestel even snel wat foto's door het raam en dommelde weer in. Fascinerend.

Om een lang verhaal in te korten: de logistiek voor het massatoerisme is magistraal geregisseerd en geconcentreerd op een aantal hotspots. En daar wordt bakken met geld mee verdiend. Niet onvermeld mag blijven dat we met de Shelter deze zomer een kleine voetnoot in deze industrie hebben verworven. We zijn al een veel gefotografeerd schip maar niet uitgesloten kan worden dat van de honderden foto's die van ons genomen zijn er volgend jaar sommigen in de brochures zullen verschijnen. Het is in ieder geval een grappig idee dat over de hele wereld foto's van de onvergetelijke vakantie in Noorwegen getoond worden met ons als excentriek kanttekeningetje.

Opvallend is het dat meerdere Noren die wij spraken nooit op deze hotspots is geweest. Een 84 jarige Noorse solozeiler die we ontmoetten in Ålesund zeilt elk jaar langs de kust naar de Noordkaap. Hij moest niets hebben van de hotspots. Net als veel Nederlanders nooit in Volendam geweest zijn. En die Noren geven dan adviezen over plekken die eigenlijk mooier en beter zijn dan de toeristische hotspots. Ik betwijfel of ze gelijk hebben, het is er in ieder geval stukken rustiger. Want dat is de andere kant van het verhaal 'discover Norway in one day' van de toeristenindustrie. Plan je zelf je vakantie in een boot, kano, camper of als wandelaar dan is er ruimte, heel veel ruimte. Een voorbeeld is de paradijselijke ankerplek in een zijarm van de Sognefjord, de Indrefjord. Vlak langs de kust goede holding op slechts 10 meter diepte, goede beschut, bergen met vele watervallen om ons heen, vele dolfijnen en –eindelijk- zon. En we lagen daar helemaal alleen! In het hoogseizoen, onbegrijpelijk. Na vele jaren ging onze bijboot weer te water, zeilden en roeiden we en ving ik de ene vis na de ander. Geweldige dagen hadden we daar. Net als prachtige ankerplaats een baai van het schiereiland Flathaugen van het eiland Hiseøyna. Weer goddelijk alleen. Geankerd met een lijn naar een boom aan wal. De laatste keer dat we zo lagen was in 1997 in Turkije. Een beetje nostalgisch voelde dat wel aan.

Ook in de haventjes waar we kwamen was altijd plek. Doodstil in Nederlandse termen gesproken want daar lig je op dat zelfde tijdstip in de zomer in elke haven in lange rijen te genieten van je zeilvakantie. Wat dat betreft is het een zegen om in deze onmetelijke ruimtes rond te varen.

De Noren

Op onze reizen hebben we met regelmaat interessante ontmoetingen met mensen. Dat was deze reis minder. Interessante gedachtewisselingen had ik met een Marokkaanse Noor in Silda die daar vier maanden per jaar op het eiland in het lokale buurthuis/restaurant werkt. En een dronken Chileense Noor in Bekkjarvik die de baas is van de bediening van het locale sterrenrestaurant. En zichzelf bij ons aan boord uitnodigde om een Amstel bier te scoren. Inderdaad, allochtone Noren die het leuk vonden om over de Noorse volksaard te babbelen. Met de Noren zelf bleven de conversaties over

het algemeen zeer oppervlakkig. Dat kwam niet door een taalprobleem want de Noren spreken uitstekend Engels.

Wij realiseerden ons ook wel dat we in de buitengebieden rond zwierven. Het overgrote deel van de 5 miljoen Noren wonen in de paar steden van het land. En behalve Bergen, Stavanger en (en beetje) Haugesund, de steden die we heel kort bezochten, kwamen we louter in dorpen en gehuchten. Met de relativering dat een dorp van 5000 inwoners in Noorwegen echt wel een stad is, namelijk het regionaal centrum in een straal van 100 km. Het zijn totaal andere dimensies dan wij gewend zijn in Nederland. Maar die context is wel van belang, het is als rondtrekken in oost Groningen of Zeeuws Vlaanderen om daar de Nederlandse volksaard te vinden. Het zijn kleine gemeenschappen in een meedogenloos klimaat. Met een eindeloze donkere koude winter. We probeerden ons daar wel een voorstellingen bij te maken en legden die dan ook voor aan Noords gesprekspartners. Namelijk dat ons dat vreselijk lijkt. De allochtone Noren beaamden dat. De autochtonen halen hun schouders op, het is het lot. Overigens, dit terzijde, las ik deze vakantie het boek van Geert Mak, Reizen zonder John, en dat is prachtig studieboek als het gaat hoe je een perceptie kan vertalen in een door God gegeven dogma en je daar na gedragen. En daar zie ik toch wel overeenkomsten tussen Noren en Amerikanen door hun zijn en overleven in een overweldigende omgeving waarin je als mens nietig bent. Bij meerdere Noren die we spraken is een licht autistische inslag te bestuderen, maar niet hinderlijk. Ze zijn erg van de familie, gezelligheid en kaarsjes in de winter en vooral veel rituelen door het jaar heen met het dorp (de gemeenschap). En in de zomer uitpakken met volop genieten van de lange dagen, de voorraadkasten vullen, hout hakken en zuipen. Wel overzichtelijk eigenlijk. Op het eilandje Silda waar we drie dagen verbleven, wonen in de winter ongeveer 20 mensen. Maar uit vroeger tijden staan de kerk en school nog overeind. Tijdens een nachtelijk zaterdagavondfeest aldaar heb ik meerdere beschonken leeftijdgenoten gesproken die 'van het eiland zijn', daar nog een huis hebben maar in feite elders wonen en werken. Maar elk weekend, elke vakantie en met elk feest komen ze terug naar het eiland. En proberen deze attitude volhardend over te brengen op kinderen en kleinkinderen.

Normaal is de onorthoxe Shelter een soort magneet die je in contact brengt met mensen. Een raar schip, en ook nog eens groen. Want dat is ook zo iets: alle schepen zijn wit, ook de zeilschepen, op de houten klassiekers na die gekoesterd worden. En ik heb geen één zelfbouwschip gezien. De degelijke middenklasser onder de zeilboten, de Bavaria, was de norm. Wij waren als groen schip in elke haven een soort stuurboordbaken. Een beetje onorthodox zit niet in de Noorse volksaard. Alhoewel we in vrijwel elke haven wel mensen tegen kwamen met de melding dat ze de Shelter geweldig vinden en nieuwsgierig zijn. De ambivalente Noren zogezegd. De Shelter blijkt in alle omstandigheden een katalysator in het verbinden van mensen die verwondering nog niet uit hun geest gebannen hebben.

Alleen met de dronken Chileense Noor hadden we het over de massamoord op jongeren in Oslo door de neo-nazi Breivik. Toch een nationaal trauma. Een land dat haar onschuld verloor. Maar de ontkenning zit diep: het is on-Noors, er zijn maar 12 gevaarlijke neo nazi's in Noorwegen en de koning is een held. Want de koning was daar voor troost, het verbinden van mensen. De mening van een dronken Chileense Noor. Maar toch, dat ontkennen dat Noorwegen in haar dna massamoordenaars kan voortbrengen vind ik eng. Scandinavische thriller schrijvers zijn beroemd over de hele wereld, dat is toch opvallend. Hun verhalen ontleen ze toch ergens aan, aan een dreiging die in de lucht hangt. Want het contrast is zo groot met de totale veiligheid die in de buitengebieden meemaakt. Niemand doet daar zijn boot bijvoorbeeld op slot. Nergens hebben wij

ons ook maar een seconde onveilig gevoeld.

Een Noors probleempje is het alcohol verhaal. Giny heeft soms in geen weken haar wijntje kunnen nippen door de Noorse wetgeving. En ik moest het stellen zonder whisky. Alleen in de staatswinkels in de steden kan je terecht tegen duizelingwekkende prijzen. Ik kan mij herinneren dat we in Molde in zo'n winkel waren met Franse toeristen die hun eigen wijn moesten kopen voor prijzen die voor hen Kafka waren. Tragisch wel en een minpuntje voor de Noren. Want die winkels zijn vaak bomvol en wat hebben we een hoop beschonken Noren ontmoet. Hypocriet is eigenlijk goede woord want er wordt wel heel veel aan verdiend door de staat.

De Shelter

De Shelter, de oude dame, is dit jaar 25 jaar ons eigendom, en dat is al bijzonder. Het is ons enige echte huis, d.w.z. dat voelt als 'thuis'. En dat is een heel erg 'Noorse' gedachte. We schreven al hoe heldhaftig het schip zich hield op de terugreis. De wijze waarop de Shelter in de noordelijke Noordzee met een dikke 6 de Noorse wateren binnen kwam denderen op de heenweg was ook zo'n momentje. Het was zo indrukwekkend, zo mooi. Het schip danste over de golven, lachte om elke breker waarvan ze het schuim van zich afschudde. En denderde met een bakstagwind met een enorme vaart door de golfdalen. Het was nat en koud maar ik kon niet meer naar binnen. Aangelijnd zat ik buiten te kijken naar dat spel van de boot met de golven, en 100% te genieten. En dan Giny die mij op dat moment een warme chocolademelk aanreikt met een scheutje Beerenburg en slagroom. Dat zijn piekmomenten in het leven, die voor een niet zeezeiler voor eeuwig onbegrijpelijk zullen blijven. Maar wat houd ik dan voor onze drie-eenheid: De Shelter, Giny en ik.

Nog niet genoemd, maar wel een dingetje: het onderhoud aan de boot, en daar kwam de reparatie van de gekraakte zeereling bij. De Shelter is een oude dame en we spoorden weer vele plekken en plekjes op die slecht waren en zelfs lekkage veroorzaakten. Tamelijk rigoureuus hebben we dat aangepakt op de droge dagen met bikken, reparaties met glasmatten en epoxy, schuren en primer. Op onze laatste ankerplek hebben we de boot weer keurig in de DD-lak gezet, als nieuw! Duidelijk is echter wel dat er weer een wintertje loods aan komt (winter '14-'15 dachten we zo) om een groot deel van de 40 jaar oude huid en bovenwaterspanten aan de voorkant van het schip te vernieuwen. En wat innovatie te bewerkstelligen door de constructie van een vaste buiskap waar een kuipent op gemonteerd kan worden. Zo blijf je aan de gang!

We merken wel dat we steeds meer een uitzondering beginnen te worden met een zelfbouwschip. En zijn nog maar weinig 'one and only's'. Niet alleen in Noorwegen waar Bavaria de markt domineert maar ook in Nederland. En de schepen worden ook steeds groter en luxer. Wij vinden het al heel wat dat we sinds twee jaar een 70 liter ijskast hebben en een wc met holdingtank. Soms moet ik echt het gevoel van me afschudden het lelijke eendje van de haven te zijn. Maar ach denk ik dan: wie in deze haven heeft deze zomer meer dan 2000 mijl gevaren? Een enkeling en wij! En geen cent schuld op het schip en als we om ons heen kijken is dat in de meeste gevallen echt een ander verhaal.

Tegenwoordig zijn de zeiljachten helemaal volgepropt met electronica. En alles wat te maken heeft met electra of electronica is kwetsbaar in een vochtig en zilt klimaat. Sinds vorig jaar hebben wij ook een (hand)gps met een digitale zeekaart. Een ontzettend leuk speeltje moet ik zeggen. Navigeren is daarmee helemaal kinderlijk eenvoudig. Naast de papieren kaarten voor Noorwegen kochten

we voor 250 euro ook de digitale kaart voor het gebied. Wat gebeurt: we hebben Terschelling nog niet verlaten of onze nieuwe gps houdt er mee op en is niet meer aan de praat te krijgen. De digitale kaart konden we nog wel gebruiken maar louter door elke keer de positie zelf in te stellen. Aan de hand van onze oude gps van 18 jaar oud. Voor de rest deden we het met de oude Navtex, stokoude dieptemeter, ouderwetse korte golf ontvanger en een simpele rader. Al die oude bende functioneerde prima. Net als de oude hete lucht kachel van Webasto en onze windgenerator die we na tien jaar van zolder haalde. Met regelmaat overweeg ik een forse modernisering van onze apparatuur maar zo'n gps geintje maakt dat ik toch weer twijfel. Toch nog maar even blijven heroriënteren. Continue investeren in basisvaardigheden van jezelf als zeeman zou wel eens belangrijker kunnen zijn. Dat leerde deze vakantie ons ook.

Nog een laatste zeidingetje ter afsluiting van deze paragraaf. Ik wilde al lang een gennaker voor licht weer. Die hebben we ook gekocht evenals een supermoderne furler om het grote zeil op te rollen. Een paar duizend euro lichter terwijl we het zeil de hele zomer niet gebruikt hebben. In de voorbereiding hadden we onvoldoende testtijd en tijdens het testen ging vooral veel mis. Diep in mijn hart hoopte ik dat het er dit seizoen toch nog van zou komen om te zeilen met dat enorme zeil in rastakleuren. En tot mijn vreugde kan ik melden dat het gebeurd is: van Korwerd naar Enkhuizen op 3 september. Prachtig!

Wij

Giny en ik hebben jaren op de Shelter gewoond. Qua mijlen hebben we in ons zeilend leven bijna twee keer de wereld rond gezeild met z'n tweeën (drieën moet ik van Giny zeggen). Maar het was wel tien jaar geleden dat we echt langere tijd met z'n drietjes zo indringend op stap waren. En dat ging niet vanzelf sprekend. We beginnen toch wel een beetje oud te worden, de zestig komt in zicht. We zijn nooit zo geradbraakt geweest als na de tocht terug naar Nederland en we hebben echt wel wat heftigheid op zee meegemaakt. Het is confronterend maar wel een nieuwe realiteit. Het instappen op oude routines ging niet vanzelf. De afgelopen tien jaar was er een van Amsterdams/ Zaans leven in een huis in het centrum van een stad met vooral stedelijke routines. Die paste niet meer op de Shelter, het leek in het begin van onze reis wel of elk van ons in de Shelter een meter meer ruimte nodig had. En een meter is erg veel ruimte in een bootje van 9 meter. Het heeft tijd gekost om die meter weer te overbruggen. Maar dat is gelukt. Onze vorig jaar overleden dierbare vriend Henk van der Linden had het in een van zijn schrijfsels over het leven op een vierkante meter. Dat is filosofisch, abstract en waar: dat het daar gebeurt. Ik ga niet proberen om het uit te leggen, dat is niet mogelijk als je het niet ervaren hebt. Maar wij hebben het weer gevonden.

Ik had mij voorgenomen om in Noorwegen het vissen onder de knie te krijgen. Als jongentje in Amstelveen lukte het nog om vorens te vangen maar daarna is de ontwikkeling gestagneerd. In al die jaren varen met de Shelter heeft tientallen uren de vislijn buitenboord gehangen maar zonder resultaat. En ooit was er een hengel aan boord maar die is bij gebrek aan rendement verdwenen. We hebben ook nog steeds allerlei visserij toebehoren van 25 jaar geleden aan boord maar geen idee hoe je dat nou precies gebruikt. Ik bestudeerde de vistechnieken van de Noren en in elk gehucht is wel een hoekje in de supermarkt met allerlei varianten aas (metalen lokvisjes). De echte ommekeer kwam in Leirvik, aan het begin van de Sognefjord. Onze burens waren alleraardigste Duitsers op leeftijd waarvan de heer graag vist. Met bijgevolg een visoverschot. Wij kregen van hem de makrelen

spartelend in een emmer aangeleverd. In ruil hebben wij de visjes gemarineerd en gegrild voor hen en ons. Dat vonden ze geweldig lekker en onze Duitse buurman vond dat ik met onze kookkunst toch echt zelf moest vissen. Dat was de trikker. In Vik kocht ik een goede hengel en de eerste keer dat ik het ding gebruikte (op onze goddelijke ankerplaats in de Indrefjord) ving ik de ene vis na de ander. Het hek van de dam. In Bekkjarvik liet ik mij voorlichten over sleeplijnen achter de boot. Voor een paar centen kocht ik een met vijf haken speciaal voor makreel. Na een uurtje gebruik hadden we de avondmaaltijd al bij elkaar met drie makrelen. Inmiddels ving we ook al haring, kabeljauw en wijting. Nu zijn we zover dat Giny mij verzoekt om nu toch echt te stoppen met vissen als de maaltijd binnen gehaald is. Een record was op de vreselijke stormachtige motortocht van Kopervik naar Skudeneshavn toen ik toch even het lijntje uitgooide en in tien minuten drie makrelen binnen haalde. Giny was geconcentreerd aan het sturen in het geweld om ons heen en keek mij echt meewarrig aan, klein kind! Dat kwam trouwens ook omdat door de heftige bewegingen van het schip de vislijn een onontwarbare kluwen werd die slechts Giny kan ontrafelen. Zo ontstaat trouwens visserslatijn: blijkbaar moet je met 3 knoop snelheid tegen de golven inbeuken terwijl de barometer keldert als de ideale omstandigheden voor een goede vangst.

Wat een zegen was het is dat we drie maanden mochten freewheelen. Wat een bevoorrechte mensen zijn we toch! In Nederland en ook in Noorwegen werd met ongeloof en soms jalousie gereageerd dat we drie maanden 'on tour' waren. Dan moet je toch wel erg rijk zijn! En het antwoord is nee, het antwoord is dat iedereen met een behoorlijk inkomen dit kan doen. Het recept is heel simpel en erg conservatief: niet lenen maar sparen, geen luxe maar soberheid, een klein huis, een 2^e hands auto, je hypotheek aflossen, veel zelf doen. Dan hou je geld over om dit soort reizen periodiek te maken. Het domineeachtige kan ik dan toch niet onderdrukken: het is wel de attitude die Giny en mij heel veel vrijheid heeft opgeleverd! En was en is voorwaarde tot het vermogen tot onafhankelijk denken.

Nederland en het wereldgebeuren zakte in Noorwegen al snel weg uit het primaire bewustzijn. Geen tv, geen kranten, geen internet, geen telefoon. Met toenemend genoeg gooide ik tientallen zakelijke mails ongelezen in de prullenbak. Het bewustzijn van veel onzin nam evenredig toe. Steeds meer leefden we van dag tot dag. Belangrijke documenten parkeerde ik ongelezen voor september. Pas eind augustus heb ik de agenda weer aangevuld met afspraken die voor mij geboekt zijn. Heerlijk, en ik merk periodiek zulke perioden nodig te hebben.

Het belangrijkste dat gebeurt in op deze wijze afstand nemen van het dagelijkse leven is dat je 'terug keert bij jezelf'. Eigenlijk haat ik dat soort zweverige typologie maar ik kan het even niet beter verwoorden. Waar het op neer komt is dat je in Nederland sluipend in een stramien terecht komt van strategisch handelen en het strategisch uitdragen van meningen waarbij je weet en voelt dat dit begint te wrijven met hetgeen je echt vindt en uitdraagt. Daar word je ongelukkig van. Ergens begin augustus schreef ik een voorzetje op de blogpagina van mijn website. Over mijn ergernis over de vele praatjesmakers in Nederland. Niet handig van mij want sommige van die praatjesmakers zijn ook de mensen die mij opdrachten verstrekken. Dat schreef ik met te veel bier in een hotellobby in Eivindvik (daar was internet). Ik zei de volgende dag tegen Giny: ik heb weer stom gedaan. Heb mij emotioneel weer laten gaan; als we weer internet hebben dan haal ik die tekst van de site. En toen kreeg ik een sms van iemand (wie doet er even niet toe, maar wiens mening ik hoog acht) die vertelde getroffen te zijn door mijn statement en het herkende. Toen ging de knop om: ik ben wie ik ben, sta waar ik voor sta ongeacht de consequenties en heb de tekst niet meer veranderd.

Strategisch handelen oké, maar wel binnen het raamwerk van mijn normen, waarden en ideeën. Dat uitgangspunt wil ik de komende tijd nog vasthouden. Hoe simpel kan een conclusie zijn van drie maanden afstand nemen van dagelijkse besommeringen.

Onze vrienden en globetrotters Ed en Sofia troffen we in Harlingen. Waar we het hadden over onze ervaringen in Noorwegen en eigenlijk al onze reizen. We hadden het er over dat je op de meest mooie plaatsen kan komen met dat al dat bijzonder moois op een gegeven moment ook gewoon is. Ed deed toen de onsterfelijke uitspraak “dat deze ervaringen leiden tot het besef dat de kunst niet is om het bijzondere te vinden maar het gewone bijzonder te maken.”

Zo eindigt het verhaal van onze reis zoals een langere reis bedoeld is: afstand nemen, relativëren, uitrusten, verwonderen, (nieuwe) grenzen ontdekken. En vanuit die kwiekere mindset nieuwe doelen stellen voor het komende jaar. Het was een mooie reis.

D & G & S

